

11. Таран В. О. Концепція ідеології перехідного суспільства в контексті соціокультурного аналізу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філос. наук: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія і філософія історії» / Володимир Олександрович Таран. – К., 2001. – 40 с.
12. Федотова В. Г. Меняющаяся социальность: будущее капитализма / В. Г. Федотов, В. А. Колпаков, Н. Н. Федотова // Вопросы философии. – 2011. – № 6. – С. 3-15.
13. Чернышова Е. Ю. Целое / Елена Юрьевна Чернышова. – Харьков: III тысячелетие, 1998. – 104 с.
14. Шмаков В. Закон синархии и учение о двойственной иерархии монад и множеств / Владимир Шмаков. – К.: София, 1994. – 320 с.
15. Юнг К. Г. Архетип и символ / Карл Гюстав Юнг. – М.: Ренессанс, 1991. – 297, [2] с. – (Страницы мировой философии).

SUMMARY

To optimize the role of societal capital in self-organization and public administration mechanisms, relating to the development of Mankind and Ukrainian society, the special determinants are grounded.

A. V. POVAZHNA

ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕКИ ДУХОВНОЇ СФЕРИ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СОЦІУМУ ТА ПРОБЛЕМА ЇЇ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ

Розв'язання проблем безпеки духовної сфери сучасного українського соціуму не має якогось єдиного і однозначного вирішення. Воно може бути лише комплексним, багатоетапним і складним. Єдиною метою, центральною ланкою пошуку шляхів такого вирішення має бути не якась вузько локальна проблема, що стосується певного регіону або можливостей її вирішення, а глобальна, людська, гуманістично-екзистенційна проблема виживання людини і людства, збереження їх здоров'я та необхідних природних і соціальних умов діяльності та рекреації, їх всебічного фізичного і духовного розвитку. І тут на перший план виходить розвиток та застосування всього комплексу соціогуманітарного знання, що повинно охопити всі аспекти індивідуального та суспільного життя людини і створюваних нею соціальних інституцій його забезпечення. Йдеться про систему життєдайних, життєконтролюючих і життєспрямовуючих принципів та ідей загальнолюдської культури, в першу чергу культури життя та громадянського порозуміння. Негативний характер факторів зовнішнього і внутрішнього впливу на безпеку культурного і духовного розвитку в сучасній Україні здатна подолати ефективна система взаємодії детермінант оптимізації забезпечення безпеки духовної сфери сучасного українського соціуму.

Метою даної статті є з'ясування детермінант оптимізації забезпечення безпеки духовної сфери в сучасному українському соціумі.

Для реалізації поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- з'ясувати механізм формування і зрощування духовної особистості;
- виявити особливості основних детермінант оптимізації забезпечення безпеки духовної сфери в сучасному українському соціумі;
- проаналізувати якості системи безпеки духовної сфери як соціального феномена.

У змістово-смысловому ключі проблема безпеки духовної сфери українського суспільства в спеціальній літературі порушувалася вкрай рідко. Сучасного стану розробки явно недостатньо для повноцінного розкриття сутності та особливостей такої безпеки. Що стосується окремих аспектів проблеми, то варто зосередити увагу на двох основних – це духовна сфера життя українського суспільства та її безпека.

Проблема духовного здавна знайшла своє місце в дослідженнях зарубіжних і вітчизняних авторів. Продуктивні ідеї щодо духовності розгортаються у творах Платона, Аристотеля, А. Августина, Ф. Аквінського, Г. Гегеля, І. Канта, А. Тойнбі, К. Ясперса. Особливу значимість у дослідженні проблеми духовності здобувають філософські ідеї релігійної спрямованості, до авторів яких відносяться М. Бердяєв, І. Льїн, В. Соловйов, П. Флоренський, С. Франк. У «філософії серця» Г. Сковороди, М. Гоголя, П. Куліша, І. Франка, П. Юркевича, сфера розуму далеко не вичерпує

духовного життя, її основою є «ідея серця» як такого центру внутрішнього світу людини, котрий визначав її індивідуальність.

У роботах, що спрямовані на дослідження сутності людини як духовного феномена духовність розглядається як характерна риса і невід'ємна властивість людини, що визначає сенс її життя й діяльності (І. Абель, А. Алексеєнко, Е. Бєх, Ю. Білодід, Л. Буєва, В. Жадько, А. Канапацький, Н. Караульна, А. Корецька).

У концептуальному плані принципи значення для розроблення теми мають дослідження представників сучасної української та російської філософської думки: В. Андрущенко, М. Бахтіна, Г. Горака, С. Кримського, М. Поповича, С. Пролєєва, В. Табачковського, Н. Хамітова. Особливо результативними для російських (І. Абель, Р. Аваков, В. Ксенофонов, О. Ківа, О. Козлова) та українських (В. Гринько, Р. Додонов, В. Ільїн, Л. Кривега, Б. Новиков, А. Осипов) науковців виявилися дослідження духовної сфери суспільства, особливостей духовного життя людини, формування та розвитку духовного світу особистості тощо.

Відзначаючи обґрунтованість і високий рівень усіх досліджень, а також величезний обсяг літератури з проблеми духовності і характер її виявлення і функціонування в суспільстві, зазначається, що розуміння категорії «духовність» сьогодні далеке від однозначності, а окремі важливі питання поки що взагалі залишаються поза увагою дослідників.

Що стосується другого ключового поняття даної статті, то проблема безпеки найширше розглянута у контексті національної безпеки та безпеки суспільства в цілому. У вітчизняній науці поняття «національна безпека» почало використовуватися лише на початку 90-х рр. ХХ ст. Автори розрізняють національну безпеку (О. Дзьобань, О. Пучков, А. Смелянцев, К. Біла), соціальну безпеку (О. Білорус, Л. Ільчук, В. Горлинський, О. Хомра, Т. Русанова,) економічну (В. Горлинський, В. Крисаченко, Н. Потрубач, Р. Дацків, О. Стоян), політичну (В. Циганов), інформаційну (О. Литвиненко, Л. Леонтєва).

Відзначене вище свідчить про те, що в галузі вивчення безпеки на внутрішньодержавному та міжнародному рівнях є наукові досягнення. Разом з тим залишається нерозв'язаною проблема безпеки духовної сфери життя суспільства як складової національної, її значення, зміст та місце у системі державного захисту.

Головна кінцева мета забезпечення такої безпеки полягає у формуванні та розвитку духовної особистості. Здійснення цієї мети потребує усвідомлення певних цінностей, які їй потрібно прищеплювати на державному рівні, в процесі проведення культурної політики, згідно з обраною домінуючою ідеєю, покликаною консолідувати українське суспільство. Становлення цінностей потребує певного механізму реалізації в суспільстві за допомогою конкретних детермінант оптимізації, що мають стати важелями державної культурної політики.

Перейдемо до розгляду процесу формування духовної особистості. Особистість завжди є носієм певних ідей, і від їхньої «соціальної якості» залежить рівень консолідації суспільства. Існування особистості відбувається одночасно у трьох вимірах: вітальному, соціальному і духовному, що, в свою чергу, призводить до суперечливої взаємодії ціннісних орієнтацій в межах представлених ідей. Перш ніж прищеплювати цінності вищого рівня – духовного, потрібно впливати на формування базових цінностей вітального і соціального «Я» людини.

Для України головна мета сьогодні – підтримка життєздатності суспільства в умовах прискореної соціокультурної трансформації та збереження і підтримка гуманістичних цінностей, покладених в основу духовного розвитку особистості. Звідси витікає практичне завдання – розробка системи пріоритетів і загальних цілей плекання духовного за допомогою детермінант оптимізації забезпечення безпеки духовності. Серед основних детермінант розглянемо *виховання та освіту*.

Такі феномени, як виховання і освіта, здатні відіграти значну роль у справі становлення безпеки духовної сфери соціуму. Вони є однією з основ системи забезпечення безпеки духовності сучасного українського суспільства. Їхньою функцією є, в першу чергу, формування духовної особи, її інтеграція в простір духовних цінностей і залучення до духовно орієнтованої діяльності. Тобто, фактично до створення умов для духовного, інтелектуального та морального становлення особистості.

Це обумовлено тим, що «завдання освіти ХХІ століття – подолання кризи культури духовності, відхід від абстрактних схем навчання і виховання, поворот до реальної людини.

Залишається сучасною думка К. Ушинського: «Необхідною умовою подолання кризи освіти є відновлення в освітньому процесі доміанти духовних цінностей рідної культури» [7, с. 11]. Органічним для виховання та освіти є також інше завдання – блокувати, зупиняти негативні, руйнівні тенденції в суспільній свідомості» [1, с. 153].

Саме від того, кого виховує державна система освіти, залежить майбутнє країни. В тому випадку, якщо з освітніх установ в державні органи стануть поступати на службу особи з нерозвиненою патріотичною самосвідомістю, які прийняли чужорідну систему духовних цінностей, вони приведуть Україну до духовного і соціально-економічного колапсу, оскільки переслідуватимуть свої корисливі інтереси, заперечуючи пріоритет захисту національних духовних і матеріальних цінностей.

Також важливим є той момент, що ціннісні орієнтації закладаються в родині і школі. І для того, щоб мати можливість прищепити дитині духовні цінності, батьки і вчителі повинні бути вихованими, вони вже повинні бути носіями таких ціннісних орієнтацій. На сьогоднішній день людина з дитячого віку більше схильна до слухання, до інформативних повідомлень, ніж до самопізнання.

Відсутність єдиної ефективної системи патріотичного виховання (такої як, наприклад, існувала в СРСР, нажаль, вона формувала хибні ціннісні орієнтації, але робила це досить ефективно) призвело до того, що в сучасному українському суспільстві, як і в російському, «сучасна освіта виявилася безпорадною до трансляції цінностей духовних, в реалізації своїх кінцево-кінцем головних культуротворюючих і менталетворюючих функцій» [6, с. 54].

Людина в суспільстві одночасно є суб'єктом і об'єктом виховання. Виховний вплив на людину здійснюється і в рамках всієї соціальної системи, і в рамках сфери суспільства. Виховання й освіта – це суспільно організовані системи долучення індивіда до духовності, а також інших форм соціалізації. Обов'язковою умовою їх функціонування є активність самого суб'єкта, вибірковість і свідомий характер його дій.

Процес виховання, як процес формування ціннісних орієнтацій, здатен сформувати в кожному індивіді – члені соціуму – такі важливі для безпеки духовні цінності, як толерантність, патріотизм, повага до влади, екологічна та юридична культура, морально-етичні цінності в економіці та політиці та ін. А значить, виховання може гарантувати державі соціальну стабільність.

Зараз актуальною є необхідність вирішення проблеми створення інформаційно-виховної системи виховання індивіда та виявлення методів і детермінант впливу на його свідомість, які б могли забезпечити адаптацію та життєдіяльність в соціумі і, відповідно, сформувати систему державної безпеки країни.

На думку багатьох вчених, мета сучасного виховання – сутнісно людська – «...знайти, підтримати, розвинути людину в людині...» [4, с. 3], сприяти досягненню нею повної людяності, самореалізації свого людського потенціалу.

Виховання є процесом розвитку самопізнавальних здібностей, процесом формування особистості кожного індивіда, а отже, і суспільної свідомості в цілому. Саме виховання та освіта є одними з найвагоміших важелів впливу на духовність людини, запорукою результату, яким може бути гармонійна особистість, що адекватно вписується в рамки соціуму, поважає закон та права інших, здатна робити вибір на користь моралі та протистояти негативному інформаційному впливові, який, як не ефективно буде працювати державна система соціальної безпеки, в будь-якому разі буде присутній в соціальних відносинах.

Соціальне в його гуманістичному вимірі – це взаємодія між людьми, визначена їх суб'єктивністю, але облагороджена значеннями закону, який не дозволяє суб'єктивності перерости в суб'єктивізм і волюнтаризм, тобто є стримуючим чинником [5, с. 6]. Соціальні відносини включають в себе сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, головними чинниками яких є свідомість, діяльність і спілкування, де освіта, оволодіння технікою, культурний рівень сприяють розвитку особистості.

Підкреслимо роль виховання, оскільки завдяки йому людина здатна розвинути в собі різнобічні здібності, проявляти розуміння і самовияв, здатність експериментувати і робити логічні висновки. Подолання браку духовності, котрий має місце в сучасному житті, можливо через виховання. Воно як виявлення схованих у людині здібностей має стимулювати ініціативу, самостійність і відповідальність. *Система виховання в першу чергу має бути навчально-освітньою.*

Навчання передбачає формування індивідуальних умінь і навичок пізнавати світ, а також долучення до досвіду попередніх поколінь. *Освіта* як просвіта суспільства і самої людини відносно самостійна система, завданням якої є формування у членів суспільства потреби оволодіння певними знаннями, моральними цінностями, нормами поведінки. Освіта забезпечує системність, цілеспрямованість, наукову обумовленість і обґрунтованість у формуванні безпеки духовної сфери.

Освіта як найчутливіший суспільний феномен поза всякими сумнівами виступає основою інтелектуального, духовного, соціального й економічного розвитку суспільства і держави. Від якості освіти залежить з якими знаннями, світоглядом і громадянськими принципами увійде до інформаційного суспільства молоде покоління.

Важливим є гуманний контекст, який сприятиме суспільному діалогу, розширенню комунікації, формуванню вихователя й учителя насамперед як особистостей. Таким чином освіта повинна мати широкий, загальний характер і бути тісно пов'язаною зі світовою культурою. Система ж освіти повинна стати обґрунтованою, усвідомленою як сфера буття й формування людини. Сучасна освіта має базуватися на засадах майбутнього антропогенного соціокультурного середовища. Її завданням є формування особистості, яка зможе жити в умовах соціокультурної невизначеності. Тому важливі не самі знання, а їх зазначені завдання з новими акцентами й новими цілями.

На тлі несправедливості буття свідомість величезної маси людей набула духовних хвороб, що є відображенням хвороб соціальних (безпритульні діти, наркоманія, алкоголізм, девальвація ціни життя людини, тощо). Значна роль у виправленні ситуації, за визначенням І. Гамрецького, належить педагогіці. Завданням культурно-історичної педагогіки є забезпечення духовної безпеки кожної людини. Педагогіка зосереджується не лише на людському духові, але й на причинах його зривів. До таких зривів відносяться масові психози, духовні епідемії, колективні істерики, що періодично виникають на національному, конфесійному, соціальному та ідеологічному ґрунті [2, с. 28]. Аналізуючи причини, симптоми та особливості різноманітних духовних патологій, педагогіка прагне максимально мобілізувати усі культурні ресурси для вироблення дієвих засобів діагностики та профілактики духовних хвороб/проблем.

Система і структура освіти має здійснити передачу культурних цінностей від покоління до покоління, забезпечити розвиток моральних якостей, здібностей, формування світогляду особи, можливість вільного вибору. Одним з найважливіших напрямів освітньої діяльності є формування патріотичної самосвідомості, етичної свідомості, захист індивідуальної, групової, масової свідомості від зовнішніх та внутрішніх негативних впливів. Не викликає сумнівів, що в цьому процесі повинні брати участь освітні і виховні (головним чином державні) установи.

Але державні суб'єкти забезпечення національної безпеки, на жаль, не виділяють в якості пріоритетного напрям захисту духовних цінностей сучасного українського суспільства. Наукові дослідження проблем забезпечення безпеки духовності не здійснюються в плановому порядку. Низька результативність державних структур, що беруть участь в забезпеченні національної безпеки, пояснюється відсутністю системності в дослідженнях і практичній діяльності з вирішення цієї проблеми [6, с. 55].

Реалізація державної політики у сфері забезпечення безпеки духовної сфери сучасного українського суспільства не може бути ефективною без використання потенціалу системи вітчизняної освіти. Саме на вирішенні проблеми системного і раціонального використання кращих інтелектуальних і моральних якостей особистості необхідно сконцентрувати увагу суб'єктам забезпечення національної безпеки.

Не можна не погодитись із А. Корецькою, що культура, освіта, мова, просвітництво – завжди найдієвіші чинники подолання бездуховності [3, с. 111]. Аналізуючи суспільство як єдину систему соціальних відносин, як реальний процес життєдіяльності людей, що має історичний характер та існує об'єктивно, а також розглядаючи в ньому людину як носія свідомості й волі, особливого значення слід надавати проблемам *просвітництва* суспільства. У розвиненому, цілеспрямованому й розумно організованому суспільстві індивідуальність однієї людини значно менше змінюється, а отже, значно меншою мірою зазнає болісної трансформації. Ось чому в ідеях видатних діячів науки й освіти великої ваги набуває проблема просвітництва суспільства: створення умов для саморозвитку, самовдосконалення й гармонійного формування особи.

Суспільство, людина, її внутрішній світ виступають домінантою у просвітництві. Просвітництво як соціальний феномен здебільшого торкається широких верств населення і стосується, в першу чергу, освіти, розвитку науки і культури, системи поглядів, уподобань, обов'язково передбачає політичну свободу, громадянську рівність, розвиток національної ідеї. Саме виховання інтелігента сучасного типу і є актуальним у питаннях просвітництва. Що більшого поширення набувають ідеї просвітництва, тим більш досконалим є суспільство, тим більш придатне для створення морального соціуму.

Важлива роль у вихованні суспільства належить *мові* як реальному буттю думки. Здійснюючи комунікативну, акумулюючу й гносеологічну функції, вона є виявом духовної сили людини, її творчого потенціалу, становить основу самосвідомості особи, визначає її ставлення до себе, оцінку власних дій, своє місце в природному і соціальному середовищі. Мова – це ґрунт для пізнавальної діяльності. Як відомо, мова, свідомість і мислення діалектично пов'язані. Тому, плекання власного коріння, власної мови як маркера національної ідентифікації підсилює здатність України до збереження традиційних національних цінностей, власної духовності. Нажаль, в цьому аспекті діяльність держави навіть заперечує власну культурну та духовну безпеку, споглядаючи на такі приклади як мовний закон № 5029.

Перебудова освіти на сучасному етапі розвитку нашого суспільства має створити об'єктивні умови для цілісної самореалізації особистості, хоч і є сили опору, пов'язані зі старим, віджилим, але глибоко вкоріненим, яке продовжує жити й у відносинах особистості й суспільства, і в самій людині. Ось чому в питаннях освіти та ознайомлення з культурою інших країн і народів необхідний вихід з ізоляції. Будь-яка культура лише в очах іншої культури розкриває себе повніше й глибше (але не в усій повноті, тому що прийдуть інші культури, які побачать і зрозуміють ще більше). Подальший розвиток сучасної освіти в діалозі культур, безумовно, пов'язаний з утвердженням у ньому пріоритету загальнолюдських чинників. Нині становище кардинальним чином змінюється, що пов'язане з двома взаємодіючими факторами: з одного боку, наша освітня система інтенсивніше, ніж раніше, вибирає загальнолюдські цінності, що пов'язане із розвитком засобів комунікації (мобільний зв'язок, вільний доступ до ресурсів в мережі Інтернет), з іншого – тенденція європеїзації в межах Болонського процесу може містити в собі загрозу власним духовним традиціям навчально-освітнього виховання.

Стійка позитивна культурна модель створює протилежний механізм: вона формує багато систем зв'язків людини із духовністю, яка охоплює з усіх боків і підтримує у неї відчуття тотальної захищеності. Звідси висновок про цінність людини, важливість морального розвитку як ефективного методу подолання тривожності духовного життя, перемоги над самотністю і страхом, за кінцевим рахунком, становлення безпеки духовності людини, а отже, і суспільства.

Отже, органічною частиною формування системи безпеки духовної сфери життя суспільства є розвиток духовності, пов'язаний, насамперед, зі становленням людини як соціальної істоти, підняттям її на рівень людини високоморальної.

Духовність є основною домінантою загального розвитку будь-якого суспільства, будучи сутнісним ядром духовної системи суспільства, вона відіграє авангардну роль у об'єднанні та консолідації всіх складових його буття, виконуючи таким чином функцію соціальної безпеки. В ситуації домінування внутрішніх проблем в Україні над зовнішнім негативним впливом виключно духовність здатна забезпечити вихід із кризи, що склалася, та подальший суспільний розвиток. Однак без забезпечення безпеки самої духовності вона не зможе стати поштовхом до формування загальнооб'єднуючої ідеї стійкого розвитку українського суспільства.

Виходячи з цього, зазначимо, що суспільний прогрес можливий лише за умови духовного росту кожної окремої людини, її власних зусиль, що відбувається за законом «вдосконалюється частина – вдосконалюється ціле».

Отже, проаналізувавши детермінанти оптимізації забезпечення безпеки духовної сфери сучасного українського соціуму, можна зробити наступні висновки:

По-перше, здійснення формування і зрощування духовної особистості потребує усвідомлення певних цінностей, які потрібно прищеплювати людині на державному рівні, в процесі проведення культурної політики, згідно з обраною домінуючою ідеєю, що покликана консолідувати українське суспільство. Забезпечення безпеки духовної сфери потребує певного механізму реалізації за допомогою конкретних детермінант оптимізації, що є важелями державної культурної політики.

По-друге, серед основних детермінант оптимізації забезпечення безпеки духовної сфери в сучасному українському соціумі виступають виховання і освіта. Вони утворюють ті трансляційні канали, через які духовні надбання стають здобутками індивіда. Вони є провідником духовності в суспільстві і потребують постійної оптимізації з метою запобігання духовного занепаду особи та соціуму. Важливо зрозуміти, оберігати та розвивати духовність українського суспільства та національної державності. Бо сильна духовність виступає гарантом безпеки суспільства. Тому безпека самої духовності є однією з функцій держави.

По-третє, духовності не можна навчити, вона формується самим індивідом в процесі діяльності. Безпека духовності залежить від самої людини, детермінанти оптимізації хоча і потужно, але лише впливають на її формування. В сучасних умовах система безпеки духовної сфери виступає показником якості суспільства. Чим ефективніше забезпечення такої безпеки, тим кращі результати одержує держава та суспільство у своєму розвитку.

Перспективи подальших наукових досліджень: аналіз та систематизація небезпек духовної сфери життя суспільства; сутність загрози духовних небезпек; напрямки еволюції системи безпеки духовної сфери; суспільний, державний, регіональний і глобальний рівні духовної безпеки.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Вислова А.Д. Формирование толерантной личности – стратегическая задача образования // Социально-гуманитарные знания: Научно-образовательное издание. – 2008. – № 4. – С. 152-162.
2. Гамрецький І. Толерантність і духовні безпека молоді / І. Гамрецький // Рідна школа. – 2005. – №4. – С. 26-28.
3. Корецька А. Духовність особи в умовах трансформації українського суспільства / А. Корецька // Вища освіта України. – 2002. – №4. – С. 108-113.
4. Кремень В. Г. Формування особистості в умовах розвитку української державності / В. Г. Кремень // Освіта. – 2 грудня – 5 січня 2000 р. – № 60-61. – С. 3.
5. Панченко Л.М. Взаємовплив цінностей і трансформаційних процесів соціуму / Л. М. Панченко // Вища освіта України: Теоретичний та науково-методичний часопис. – Київ, 2003. – №4 (додаток). – С. 59-65.
6. Тонконогов А.В. Образовательные и научные учреждения в системе обеспечения духовной безопасности российского общества / А.В. Тонконогов // Право и образование: науч. журн. – М.: Изд-во Современ. гуманитар. ун-та. – 2010. – № 1. – С. 50-55.
7. Ушинский К.Д. Педагогическая антропология. Собр. соч. в 10 тт. / К.Д. Ушинский. – М.; Л.: Изд-во АПН, 1950. – Т. 10. – 1950. – 666 с.

SUMMARY

The article is dedicated to the problem of creation of the effective system of providing of safety of Ukrainian society in the context of its spiritual sphere. Such determinants of optimization of safety as education and upbringing are analysed. It is marked that organic part of system society safety forming is development of every individual as social unit.

Е. А. АНДРЕЄВ

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНОЇ СУБКУЛЬТУРИ

Проблема музичної субкультури як соціального феномену є відносно новою темою для філософського аналізу, хоча пропедевтично її введення в коло соціально-філософських питань підготували багато факторів. По-перше, слід зазначити напрацювання таких приватних наук як соціологія, культурологія, історія, психологія, педагогіка, етика та ін., що проявляють, особливо останнім часом, інтерес до даної проблематики. По-друге, слід звернути увагу і на серйозне відставання, якщо не відсутність, осмислення феномену музичної субкультури у вітчизняній філософській науці, яка довгий час взагалі не визнавала такого поняття як «субкультура» і